

Dos apunts per al centenari de Manuel de Pedrolo

Joaquim Carbó
Escriptor

1

Fa uns mesos que el cèlebre escriptor americà Paul Auster, autor de novel·les feliçment traduïdes al català –entre altres, *Trilogia de Nova York*, *La música de l'atzar*, *La nit de l'oracle*–, va passar un cop més per Barcelona en el curs de la gira que els editors imposen

a aquells autors que són àmpliament traduïts a tot el món. La novetat es titula 4.3.2.1. i s'ha presentat com una mostra més de l'enginy i l'originalitat d'aquest gran autor que hi exposa quatre versions de la vida d'un mateix personatge en quatre situacions ben diferents. Auster, que en l'adolescència va presenciar com un llamp matava un company seu, pensa que «qualsevol cosa li pot passar a qualsevol en qualsevol moment».

Fa una pila d'anys, més de seixanta, a mitjans del segle passat, Manuel de Pedrolo va escriure i publicar el conte *El millor novel·lista del món*: un escriptor forassenyat embogia en l'intent d'escriure «la novel·la total», és a dir, aquella que especularia amb totes les possibilitats que es presenten contínuament a un personatge i que, segons la decisió del moment, poden canviar completament el curs de la seva vida. Anava a parar a un manicomi i encomanava la seva dèria als altres bojos, als metges i al personal subaltern. Tots plegats, proveïts de màquines d'escriure, produïen un soroll eixordador quan teclejava ven les seves successives parides sobre els passos d'un mateix protagonista.

Aquesta idea seduïa l'escriptor de l'Aranyó. I vam rebre'n un testimoni encara més sòlid i rigorós l'any 1963, quan la nova i efímera editorial Llibres de Sinera va publicar en un sol volum, titulat *Temps obert*, les

tres primers novel·les nascudes d'aquesta obsessió. El protagonista, Daniel Bastida, viu en un pis d'una escala del barri de Gràcia que és bombardejada pels feixistes en el curs de la guerra civil. A partir d'aquest fet, Pedrolo n'explica la vida i miracles en nou novel·les diferents a partir d'aquella situació: si en la primera és escriptor, en les altres és estraperlista, representant, psicoanalista, negociant sense escrúpols, pagès, conformista, sindicalista i rodamón. Després d'aquestes nou novel·les, Pedrolo encara farà dos intents més: recupera la situació final de la primera obra del cicle, *Un camí amb Eva*, i el bifurca en dues obres més: en la primera manté una relació sentimental amb una cosina, i en la segona la relació es trenca. La seva intenció era, en principi, escriure setze novel·les més per donar-li dues oportunitats més a partir del final de les altres vuit primeres històries per tal d'apropar-se a «la novel·la total», en un intent tan impossible com original i ambiciós. En aquest punt, i pensant que ja ho havia intentat amb aquells onze títols, va tancar el projecte. Per a saber-ne més, recomano l'assaig *Temps obert, de Manuel de Pedrolo entre les dues cultures*, d'Antoni Munné-Jordà (Natan - Ajuntament de Tàrraga, 1995).

Aquests últims dies no he deixat de preguntar-me per què no hi ha hagut cap crític, periodista, columnista, teòric, estudiós de la literatura, o algun lector, senzillament, que no hagi associat la dèria del nostre Pedrolo, materialitzada entre 1963 i 1969, a l'intent que ara, cinquanta anys més

---

Els seus personatges fumen més cigarretes al dia de les permeses pels metges.

---

tard, podem llegir del gran Auster. Un cop més s'ha produït una certa indiferència envers l'obra del nostre escriptor. Si la situació s'hagués produït a la inversa i hagués estat Pedrolo qui, ara mateix, hagués escrit una novel·la a l'estil d'onze intents tan ambiciosos de qualsevol altre escriptor de fama mundial, els qui ara han callat haurien fet una rialleta sorneguera per acusar-lo de plagi. I no pretenc insinuar, de cap de les maneres!, que Auster s'hagi ni tan sols inspirat en

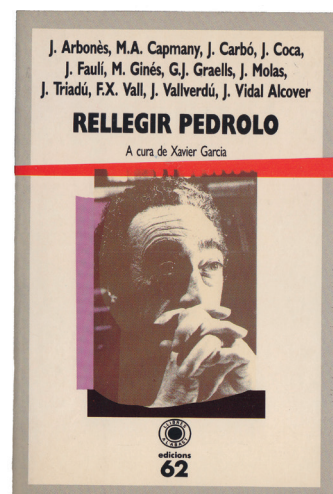
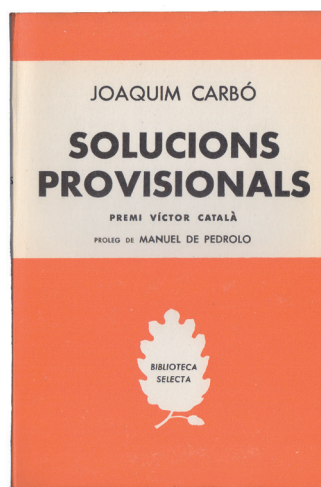
Pedrolo, perquè estic convençut que, tot i haver estat entre nosaltres més d'una vegada el gran novel·lista americà, ningú no ha fet ni un sol pas perquè en coneguéssim ni tan sols l'existència.

2

Els qui hem reivindicat més la figura de Pedrolo i hem escrit més sobre la seva obra hem estat els escriptors, els novel·listes, seduïts pels camins tan diversos que va emprendre al llarg de la seva vida. La crítica universitària s'ha mostrat força indiferent. Joan Brossa, que no tenia pèls a la llengua, en un col·loqui a la universitat va qualificar aquesta institució com a ca l'Antiquari, formada per pulcres arqueòlegs i enterramorts que es dedicaven a estudiar l'obra més mínima d'il·lustres desapareguts, poc o molt coneguts, mentre que ignoraven la que produïen els seus contemporanis.

Quan una publicació de caire gastronòmic em va demanar un comentari sobre l'obra de Pedrolo, vaig constatar que qui s'endinsés en aquesta narrativa se submergiria en un catàleg de professions curioses, de situacions enigmàtiques, de noms exòtics, de títols sorprenents, en un repertori de posicions eròtiques, un catàleg de clergues, xerrameques i miracles que curen de gràcia, mentre que, contràriament a l'obra de molts novel·listes contemporanis, no hi trobaria cap aportació significativa en el camp de l'alimentació. Diria que no hi ha cap llepafils, entre els seus personatges. No passa el mateix amb el tabac, ja que els seus personatges fumen més cigarretes al dia de les permeses pels metges.

En les setze narracions d'un dels seus llibres que estimo més, *Crèdits humans*, només n'he detectat dues en què els personatges no fumin; en canvi, hi ha pocs rastres d'àpats. Entre les deixies que queden a la taula després d'un dinar hi ha gots, ampolles i puntes de cigarreta, sense que ens indiqui a què corresponen les restes del que han menjat... En un altre text, *Es vessa una sang fàcil*, hi reincideix: la dona i els quatre homes fumaven i bevien, les cares concentrades, en silenci. No hi ha cap referència al que hi havia hagut abans, en aquells plats... En un altre volum, només hi he trobat un parell de referències gastronòmiques. Un personatge entra en un restaurant tronat i, quan li pregunten «Cobert o carta?», es decideix pel cobert i, tot seguit, li serveixen una sopa d'all amb rosegons de pa de la vetlla i, submergit en una salseta verda també amb gust d'all, un peix inidentificable que tant podria ser una esponja com una estrella de mar, una carn negada en alguna cosa, vi amb gust d'aigua mineral, i per postres un flam que assaboreix amb ganes d'esbrinar-ne la procedència,

ben allunyada dels ous i de la llet... En una altra situació, algú «es va fer unes torrades, es bullí un ou, i després de preparar unes quantes tasses de cafè, esmorzà tranquil·lament mentre encenia la primera cigarreta de la jornada»... I en la narració *Elements d'una desfeta* escriu: «[...] a la taverna de la cantonada, on encara servien uns sangonosos bistecs de carn de cavall.»

Pel que fa a la beguda, és més explícit. En els mateixos textos hi he trobat gent que beu calvados, cervesa, conyac, anís, pernod, vi negre, rom, whisky, picon, cointreau, pipermint, xerès, crema de cacau, bourbon, ratafia i, també, coca-cola, llimonada, cafè i cafè amb llet.

Tampoc no es preocupa per fer-nos saber quina mena de vehicle utilitzen els seus personatges: es tracta de cotxes, simplement, que poden ser més o menys vells. La gent, en general, camina o agafa el metro, juga al dòmino, fa un solitari o beu un genèric «licor», sense precisar.

Jo diria que en tot això Pedrolo, situat sempre a l'esquerra, fa que la major part dels seus protagonistes sigui gent que lluita per l'existència i que ja fa prou menjant el que té més a mà per sobreviure, i que menjar no és la seva preocupació, ocupats en altres històries més importants. Durant els llargs anys d'amistat, no vam compartir mai cap àpat. No hi havia la proliferació actual de restaurants que es fan la competència a veure qui la farà més grossa. El gremi dels oficinistes, del qual jo formava part, anava a la feina amb un paquetet que contenia l'esmorzar: fer cada dia un entrepà al bar era un luxe fora del nostre abast. Avui, en canvi, veig com els escombriaires dels carrers s'aturen i esmorzen asseguts a la tauleta de la cafeteria de davant de casa, de la mateixa manera que ho fa la romanesa que demana caritat a l'entrada del forn. I no és que pensi que no hi tenen dret, que en tenen igual que qualsevol altre, només que no em puc estar de comparar-ho amb altres temps, quan això era un luxe a l'abast de molt pocs. |